

Diarienummer: DO 2026/1139
Handling: 2026.24981

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar (SOU 2026:13)

Diskrimineringsombudsmannen (DO) delar utredningens beskrivning av att organiserad brottslighet är ett allvarligt problem och att det är angeläget att vidta åtgärder för att förebygga, förhindra och bekämpa den. Mot bakgrund av att förslaget riskerar att leda till ökad diskriminering och innehåller en bristfällig konsekvensanalys avstyrker DO trots det förslaget i dess nuvarande utformning.

Förslaget brister i rättssäkerhet och innebär ökad risk för diskriminering

Regeringen har i närtid presenterat en lång rad lagförslag med syftet att komma åt den organiserade brottsligheten. Oavsett hur angeläget det är får det inte göras på ett sätt som tummar på rättssäkerheten eller som kränker individens mänskliga rättigheter. Det är därför av vikt att kommande straffrättslig lagstiftning präglas av hög rättssäkerhet för att säkerställa en tillämpning utifrån enskilda situationer och inte schablonmässiga grunder.

Det finns rapporter om att diskriminerande etnisk profilering är utbredd i Sverige, särskilt i urbana områden med hög andel invånare med utländsk bakgrund.¹ Med etnisk profilering avses bland annat att personer blir misstänkta, anhållna, gripna eller utsatta för andra former av ingripanden utifrån diskriminerande föreställningar om att vissa etniska grupper är mer brottsliga än andra. Enligt BRÅ:s rapport BRÅ 2013:12 "Polisens arbete med profilering och likabehandling" är det ofta platsen – snarare än individens agerande – som framstår som det avgörande för vem som stoppas i Sverige. Riksrevisionen har så sent som den 16 april 2026 släppt rapporten RiR 2026:8 "Etnisk diskriminering - statens arbete för att motverka risker vid

---

¹ Se bland annat BRÅ 2013:12 "Polisens arbete med profilering och likabehandling - Med fokus på diskriminerande etnisk profilering" och Civil Rights Defenders; 2017 Slumpvist utvald? Ras-/etnisk profilering i Sverige. Jämför även BRÅ 2023:12 "Polisens arbete med profilering och likabehandling – Med fokus på diskriminerande etnisk profilering".

myndigheters beslut” som visar att det finns risker för etnisk diskriminering hos de rättsvårdande myndigheterna.

Alla människor har rätt att inte bli diskriminerade. Ett förslag som innebär en utvidgning av det straffrättsliga området måste därför utformas på ett sådant sätt att risken för etnisk profilering och annan diskriminering inte ökar. Utredningen föreslår emellertid en definition av kriminella sammanslutningar och en utformning av straffbestämmelserna som är både bred och oprecis. När bestämmelser lämnar utrymme för tolkning och skönsmässiga bedömningar på det sättet ökar risken för diskriminering. Att bestämmelserna delvis kriminaliserar vardagsnära handlingar som att ge råd och hyra ut egendom ökar risken för att personer felaktigt misstänks för brott på felaktiga grunder, som till exempel har att göra med var de bor.

DO bedömer att det finns risk för att förslaget leder till ökad diskriminering, särskilt i vissa områden. Etnisk profilering och annan diskriminering kan få stora konsekvenser både för enskilda individer och för samhället i stort. Att utsättas för diskriminering påverkar individens förtroende för myndigheter och kan till exempel försvåra polisens möjligheter att bedriva ett effektivt och förankrat brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete. Det är därför viktigt att risker för diskriminerande effekter utreds och i största möjliga mån reduceras. Förslaget riskerar annars att leda till en mindre effektiv brottsbekämpning, i stället för tvärt om. I den fortsatta beredningen av lagförslagen är det mot denna bakgrund viktigt att följande frågor analyseras noggrant.

- Hur påverkar förslaget risken för etnisk profilering och andra former av diskriminering?
- Vilka konsekvenser kan ökad etnisk profilering och andra former av diskriminering få?
- Hur kan risken för ökad etnisk profilering och andra former av diskriminering minskas?

Om det inte är möjligt att minska risken för etnisk profilering och annan diskriminering vid genomförandet av förslaget bör en mindre ingripande reglering övervägas och väljas i första hand.

Ingen analys har gjorts av konsekvenserna för 13- och 14-åringar

Förslaget kan leda till att fler barn utsätts för ingripande åtgärder så som hemliga tvångsmedel och häktning samt dömas till frihetsberövande påföljder. Detta kan även komma att gälla barn under 15 år.

Lagrådet har varit kritisk till att det inte gjorts någon samlad konsekvensanalys i frågan hur den nya lagstiftningen på straffrättens område påverkar unga lagöverträdare.² När nya straffbestämmelser föreslås som kan omfatta 13- och 14-åringar är det viktigt att konsekvenserna för denna grupp utreds noga. Detta har inte gjorts i utredningen. I den fortsatta beredningen är det viktigt att de sammantagna konsekvenserna för barn och unga analyseras ytterligare.

Förslaget innebär ökad belastning på kriminalvården

Enligt utredningen kan förslaget leda till att fler och/eller längre fängelsestraff döms ut. Kriminalvården befinner sig redan i ett ansträngt läge där platser och beläggning ökar. DO ser ökade risker för otrygga miljöer när Kriminalvården, under redan ansträngda förhållanden, förväntas genomföra den omfattande kapacitetsutbyggnad som detta och andra förslag innebär. Den snabba utbyggnaden och överbeläggningen innebär också en risk för att Kriminalvården inte kommer att kunna tillgodose intagnas behov vad gäller exempelvis tillgänglighetsanpassningar eller skolgång för unga. DO vill påpeka att detta särskilt kan drabba personer med olika former av funktionsnedsättningar, både fysiska och intellektuella, samt de mycket unga barn som på grund av förslaget om sänkt straffbarhetsålder³ inte tidigare befunnit sig i dessa miljöer. DO saknar en analys av hur dessa gruppers behov ska kunna tillgodoses inom ramen för Kriminalvårdens verksamhet.

Skyddet mot diskriminering måste stärkas

DO vill utifrån de identifierade riskerna för diskriminering som nämns ovan påtala nödvändigheten av att tillämpningsområdet för diskrimineringslagen utvidgas så att all myndighetsutövning inom offentlig verksamhet, inklusive rättsvårdande myndigheter, fullt ut omfattas av förbudet mot diskriminering.

---

² Lagrådets remissvar avseende Skärpta regler för unga lagöverträdare, s. 10.

³ Proposition 2025/26:246.

Kriminalvården, Polismyndigheten och Åklagarmyndighetens verksamheter omfattas i dagsläget inte fullt ut av diskrimineringslagens bestämmelser. Förbudet mot diskriminering inom dessa verksamheter gäller endast när den som helt eller delvis omfattas av lagen om offentlig anställning bistår allmänheten med upplysningar, vägledning, råd eller annan sådan hjälp, eller på annat sätt i anställningen har kontakter med allmänheten (2 kap. 17 § diskrimineringslagen). Förbudet gäller alltså i princip endast hur anställda bemöter allmänheten och inte myndighetsutövning.

Riksrevisionen har i den ovan nämnda rapporten RiR 2026:8 ”Etnisk diskriminering - statens arbete för att motverka risker vid myndigheters beslut” lyft att statens arbete mot etnisk diskriminering vid beslut som rör enskilda inte är effektivt och att myndigheterna inte har information för att bedöma om det arbete som finns på plats är tillräckligt. Riksrevisionen bedömde också att DO:s begränsade mandat påverkar myndighetens möjlighet att driva på andra myndigheters arbete mot etnisk diskriminering och att det därför är angeläget att regeringen tar ställning till frågan om att utvidga DO:s tillsynsmandat.

Beslut i detta ärende har fattats av diskrimineringsombudsmannen Lars Arrhenius efter föredragning av utredaren Veronika Kindvall. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Karin Ahlstrand Oxhamre, sektionschefen Karin Henriksson, strategiska rådgivaren Anna Ericsson och experten Tarik Qureshi deltagit.

Lars Arrhenius